

**ĐẠI HỌC THÁI NGUYÊN  
TRƯỜNG ĐẠI HỌC Y - DƯỢC**

---

**CHU HỒNG THẮNG**

**ĐẶC ĐIỂM DỊCH TỄ BỆNH TĂNG HUYẾT ÁP  
Ở NGƯỜI NÙNG TRƯỞNG THÀNH TẠI TỈNH THÁI NGUYÊN  
VÀ HIỆU QUẢ MỘT SỐ GIẢI PHÁP CAN THIỆP**

**LUẬN ÁN TIẾN SĨ Y HỌC**

**THÁI NGUYÊN - 2017**

**ĐẠI HỌC THÁI NGUYÊN**  
**TRƯỜNG ĐẠI HỌC Y - DƯỢC**

**CHU HỒNG THẮNG**

**ĐẶC ĐIỂM DỊCH TỄ BỆNH TĂNG HUYẾT ÁP  
Ở NGƯỜI NÙNG TRƯỞNG THÀNH TẠI TỈNH THÁI NGUYÊN  
VÀ HIỆU QUẢ MỘT SỐ GIẢI PHÁP CAN THIỆP**

**Chuyên ngành: Vệ sinh Xã hội học và Tổ chức Y tế**

**Mã số: 62.72.01.64**

**LUẬN ÁN TIẾN SĨ Y HỌC**

**NGƯỜI HƯỚNG DẪN KHOA HỌC:**

- 1. PGS.TS DƯƠNG HỒNG THÁI**
- 2. TS TRỊNH VĂN HÙNG**

**THÁI NGUYÊN - 2017**

## **LỜI CAM ĐOAN**

Tôi xin cam đoan đây là công trình nghiên cứu của riêng tôi. Các số liệu, kết quả nghiên cứu được trình bày trong luận án là trung thực và chưa từng được ai công bố trong bất kỳ công trình nào khác.

*Thái Nguyên, tháng 10 năm 2017*

**Tác giả luận án**

**Chu Hồng Thắng**

## LỜI CẢM ƠN

*Để có được kết quả như ngày hôm nay, tôi xin trân trọng cảm ơn Đảng ủy, Ban Giám hiệu, Phòng Đào tạo, các Phòng, Khoa, Bộ môn và các thầy giáo, cô giáo, cán bộ Trường Đại học Y Dược - Đại học Thái Nguyên, đã trang bị cho tôi kiến thức, tạo mọi điều kiện giúp đỡ tôi trong suốt quá trình học tập, nghiên cứu và hoàn thành Luận án.*

*Với lòng kính trọng và biết ơn sâu sắc, tôi xin được bày tỏ lòng biết ơn chân thành PGS.TS Dương Hồng Thái và TS Trịnh Văn Hùng những người thầy đã dành nhiều thời gian hướng dẫn, tận tình chỉ bảo và định hướng cho tôi trong suốt quá trình nghiên cứu để hoàn thành Luận án.*

*Tôi xin chân thành cảm ơn Ban lãnh đạo, các phòng ban chức năng và cán bộ, nhân viên Sở Y tế Thái Nguyên, Viện Trang thiết bị và Công trình y tế - Bộ Y tế đã tạo điều kiện thuận lợi giúp đỡ tôi trong quá trình thực hiện nghiên cứu trong Luận án này.*

*Tôi xin chân thành cảm ơn Ban lãnh đạo Trung tâm Y tế huyện Đông Hỷ và các Trạm Y tế xã Văn Hán, Tân Long của huyện đã tạo điều kiện thuận lợi, giúp đỡ tôi trong quá trình thực hiện nghiên cứu tại địa phương để có được kết quả nghiên cứu trong Luận án.*

*Tôi xin chân thành cảm ơn gia đình, đồng nghiệp, những người bạn thân thiết đã luôn giúp đỡ, động viên, khích lệ, chia sẻ khó khăn trong thời gian tôi học tập để hoàn thành khóa học.*

***Xin trân trọng cảm ơn!***

*Thái Nguyên, tháng 10 năm 2017*

**Chu Hồng Thắng**

**DANH MỤC CÁC CHỮ VIẾT TẮT**

<b>Từ viết tắt</b>	<b>Tên đầy đủ</b>
ATVSTP	: An toàn vệ sinh thực phẩm
BHYT	: Bảo hiểm y tế
BMI	: Chỉ số khối cơ thể (Body Mass Index)
BV	: Bệnh viện
BVCSSK	: Bảo vệ chăm sóc sức khỏe
CBYT	: Cán bộ y tế
CSHQ	: Chỉ số hiệu quả
CSSK	: Chăm sóc sức khỏe
CSSKBD	: Chăm sóc sức khỏe ban đầu
CSYT	: Cơ sở y tế
CT	: Can thiệp
DTTS	: Dân tộc thiểu số
ĐT	: Điều trị
GDSK	: Giáo dục sức khỏe
ĐT	: Điều trị
HA	: Huyết áp
HATT	: Huyết áp tâm thu
HATTr	: Huyết áp tâm trương
HQCT	: Hiệu quả can thiệp
KCB	: Khám chữa bệnh
KAP	: Kiến thức - Thái độ - Thực hành (Knowlege Attitude Practice)
NCD	: Bệnh không lây nhiễm

NCT	: Người cao tuổi
NCS	: Nghiên cứu sinh
NVYTTB	: Nhân viên y tế thôn bản
PTTT	: Phương tiện truyền thông
QL	: Quản lý
SL	: Số lượng
THA	: Tăng huyết áp
TL	: Tỷ lệ
TT-GDSK	: Truyền thông giáo dục sức khỏe
TYT	: Trạm Y tế
YTNC	: Yếu tố nguy cơ
WC	: Vòng bụng (Waist Circumference)
WHO	: Tổ chức y tế thế giới (World Health Organization)
WHR	: Tỷ số vòng eo trên vòng mông (Waist-Hip Ratio)

## MỤC LỤC

<b>STT</b>	<b>Nội dung</b>	<b>Trang</b>
	LỜI CAM ĐOAN.....	i
	LỜI CẢM ƠN.....	ii
	DANH MỤC CÁC CHỮ VIẾT TẮT.....	iii
	MỤC LỤC.....	v
	DANH MỤC BẢNG.....	viii
	DANH MỤC HÌNH, BIỂU ĐỒ.....	x
	DANH MỤC HỘP.....	xi
	<b>ĐẶT VẤN ĐỀ</b> .....	<b>1</b>
	<b>Chương 1. TỔNG QUAN</b> .....	<b>4</b>
	<b><i>1.1. Tình hình tăng huyết áp hiện nay</i></b> .....	<b><i>4</i></b>
	1.1.1. Tình hình bệnh tăng huyết áp ở một số nước trên thế giới.....	4
	1.1.2. Tình hình bệnh tăng huyết áp ở Việt Nam.....	7
	<b><i>1.2. Các yếu tố nguy cơ của tăng huyết áp</i></b> .....	<b><i>10</i></b>
	1.2.1. Một số yếu tố nguy cơ về hành vi lối sống.....	11
	1.2.2. Yếu tố thuộc về môi trường sống.....	15
	1.2.3. Hệ thống y tế.....	17
	1.2.4. Yếu tố sinh học.....	18
	1.2.5. Một vài nét về người dân tộc Nùng.....	19
	<b><i>1.3. Các giải pháp phòng chống tăng huyết áp</i></b> .....	<b><i>21</i></b>
	1.3.1. Xu hướng chủ động dự phòng THA hiện nay.....	21
	1.3.2. Một số giải pháp can thiệp cộng đồng phòng chống THA.....	23
	<b><i>1.4. Một số thông tin về địa điểm nghiên cứu</i></b> .....	<b><i>34</i></b>
	1.4.1. Huyện Võ Nhai.....	34
	1.4.2. Huyện Đồng Hỷ.....	35
	1.4.3. Xã Tân Long, huyện Đồng Hỷ.....	35

1.4.4. Xã Văn Hán, huyện Đông Hỷ .....	36
<b>Chương 2. ĐỐI TƯỢNG VÀ PHƯƠNG PHÁP NGHIÊN CỨU</b> .....	<b>38</b>
<b>2.1. Đối tượng, địa điểm và thời gian nghiên cứu</b> .....	<b>38</b>
2.1.1. Đối tượng nghiên cứu .....	38
2.1.2. Địa điểm nghiên cứu .....	40
2.1.3. Thời gian nghiên cứu .....	42
<b>2.2. Phương pháp nghiên cứu</b> .....	<b>42</b>
2.2.1. Thiết kế nghiên cứu .....	42
2.2.2. Cỡ mẫu và phương pháp chọn mẫu định lượng .....	44
2.2.3. Cỡ mẫu và phương pháp chọn mẫu định tính .....	48
2.2.4. Một số giải pháp can thiệp .....	49
2.2.5. Các biến số và chỉ số nghiên cứu .....	53
2.2.6. Một số tiêu chuẩn đánh giá sử dụng trong nghiên cứu .....	59
2.2.7. Phương pháp thu thập số liệu .....	61
2.2.8. Phương pháp xử lý số liệu .....	65
2.2.9. Phương pháp khống chế sai số .....	65
<b>2.3. Vấn đề đạo đức trong nghiên cứu</b> .....	<b>66</b>
<b>Chương 3. KẾT QUẢ NGHIÊN CỨU</b> .....	<b>67</b>
<b>3.1. Đặc điểm dịch tễ THA ở người Nùng trưởng thành (25-64 tuổi) tại các điểm nghiên cứu ở tỉnh Thái Nguyên năm 2012</b> .....	<b>67</b>
3.1.1. Đặc điểm đối tượng nghiên cứu .....	67
3.1.2. Đặc điểm THA ở người Nùng trưởng thành .....	70
3.1.3. Kiến thức, thái độ, thực hành về phòng chống THA ở người Nùng trưởng thành .....	73
<b>3.2. Một số yếu tố nguy cơ THA ở người Nùng trưởng thành tại Thái Nguyên</b> .....	<b>75</b>
<b>3.3. Hiệu quả một số giải pháp can thiệp cộng đồng</b> .....	<b>86</b>
3.3.1 Kết quả thực hiện hoạt động can thiệp .....	86



3.3.2. Hiệu quả thay đổi kiến thức, thái độ, thực hành dự phòng THA .....	91
3.3.3. Hiệu quả thay đổi về phát hiện, quản lý điều trị THA ở TYT xã .....	97
<b>Chương 4. BÀN LUẬN</b> .....	<b>104</b>
<b>4.1. Đặc điểm dịch tễ THA ở người Nùng trưởng thành (25-64 tuổi) tại tỉnh Thái Nguyên năm 2012</b> .....	<b>104</b>
<b>4.2. Một số yếu tố nguy cơ THA ở người Nùng trưởng thành (25- 64 tuổi) tại tỉnh Thái Nguyên</b> .....	<b>113</b>
4.2.1. Một số yếu tố thuộc về đặc điểm cá nhân .....	113
4.2.2. Một số yếu tố nguy cơ THA thuộc về đặc điểm gia đình .....	114
4.2.3. Yếu tố nguy cơ THA liên quan đến tiền sử gia đình .....	115
4.2.4. Một số yếu tố nguy cơ THA thuộc về hành vi sức khỏe .....	116
4.2.5. Phong tục, tập quán của người Nùng xã Văn Hán, huyện Đồng Hỷ, tỉnh Thái Nguyên với các yếu tố liên quan đến THA.....	121
<b>4.3. Đánh giá hiệu quả một số giải pháp can thiệp phòng chống THA ở người Nùng trưởng thành (25- 64 tuổi) tại xã Văn Hán, huyện Đồng Hỷ, tỉnh Thái Nguyên</b> .....	<b>127</b>
4.3.1. Hiệu quả thay đổi kiến thức, thái độ, thực hành dự phòng THA .....	127
4.3.2. Hiệu quả thay đổi về phát hiện, quản lý điều trị THA ở TYT xã .....	134
4.3.3. Bài học kinh nghiệm huy động cộng đồng trong phòng chống bệnh T THA ở người Nùng khác với một số dân tộc khác.....	138
<b>4.4. Một số đóng góp và hạn chế của nghiên cứu</b> .....	<b>141</b>
<b>KẾT LUẬN</b> .....	<b>144</b>
<b>KHUYẾN NGHỊ</b> .....	<b>145</b>
<b>TÀI LIỆU THAM KHẢO</b> .....	<b>146</b>
<b>PHỤ LỤC</b>	

## DANH MỤC BẢNG

<b>Bảng 2.1.</b> Cỡ mẫu và chọn mẫu hệ thống cho từng xã nghiên cứu.....	45
<b>Bảng 2.2.</b> Phân loại THA theo WHO (2003) và Bộ Y tế (2010).....	59
<b>Bảng 3.1.</b> Thông tin chung về đặc điểm cá nhân của đối tượng nghiên cứu.....	67
<b>Bảng 3.2.</b> Thông tin chung về đặc điểm hộ gia đình của đối tượng nghiên cứu.....	69
<b>Bảng 3.3.</b> Tỷ lệ và phân loại THA ở người Nùng trưởng thành.....	70
<b>Bảng 3.4.</b> Tỷ lệ THA của người Nùng trưởng thành theo một số đặc điểm cá nhân .....	71
<b>Bảng 3.5.</b> Tỷ lệ THA của người Nùng trưởng thành theo một số đặc điểm hộ gia đình.....	72
<b>Bảng 3.6.</b> Tỷ lệ THA theo BMI của người Nùng trưởng thành.....	73
<b>Bảng 3.7.</b> Kiến thức, thái độ, thực hành phòng chống THA của người Nùng trưởng thành .....	73
<b>Bảng 3.8.</b> Đặc điểm đối tượng nghiên cứu bệnh chứng.....	75
<b>Bảng 3.9.</b> Mối liên quan giữa trình độ học vấn và nghề nghiệp với THA.....	75
<b>Bảng 3.10.</b> Mối liên quan giữa yếu tố gia đình với THA .....	76
<b>Bảng 3.11.</b> Mối liên quan giữa kiến thức, thái độ, thực hành với THA .....	77
<b>Bảng 3.12.</b> Mối liên quan thuộc về tiền sử gia đình người THA .....	78
<b>Bảng 3.13.</b> Mối liên quan giữa thói quen ăn uống, sinh hoạt với THA.....	79
<b>Bảng 3.14.</b> Mối liên quan giữa sở thích ăn uống của người THA.....	80
<b>Bảng 3.15.</b> Mối liên quan giữa sử dụng một số loại đồ uống với THA.....	81
<b>Bảng 3.16.</b> Mối liên quan thuộc về thói quen luyện tập với THA .....	81
<b>Bảng 3.17.</b> Mối liên quan giữa tình trạng dinh dưỡng (BMI ) và THA.....	82
<b>Bảng 3.18.</b> Liên quan một số yếu tố với THA qua phân tích hồi quy đa biến.....	83
<b>Bảng 3.19.</b> Kết quả tập huấn cho các thành viên tham gia can thiệp.....	88
<b>Bảng 3.20.</b> Kết quả hoạt động truyền thông phòng chống THA của các thành viên tham gia can thiệp cộng đồng.....	89